

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาลยุติธรรม เป็นองค์กรขนาดใหญ่ ที่ซึ่งอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนมาเป็นเวลานาน จึงมีอาคารศาลยุติธรรมอันเป็นสถานที่หลักที่ให้บริการกับประชาชนอยู่ทั่วประเทศ จำนวนกว่า 242 ศาล โดยมีระบบศาลยุติธรรมแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา มีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการเป็นส่วนภูมิภาค ได้แก่ สำนักงานอธิบดีภาคเป็นส่วนตุลาการ มีสำนักอำนวยการประจำภาคเป็นส่วนธุรการในระดับศาลชั้นต้น จำนวน 9 ภาค และในระดับศาลอุทธรณ์ มีศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 จำนวน 9 ภาคเช่นกัน อาคารศาลยุติธรรมจึงมีความหลากหลายทั้งในด้านขนาดพื้นที่ ความต้องการใช้พื้นที่ของแต่ละศาล และมีลักษณะกิจกรรม การทำงานที่แตกต่างกันตามประเภทคดีและระบบชั้นศาล อีกทั้งมีระบบประกอบอาคารที่สลับซับซ้อนและมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น

การดำเนินงาน การแก้ปัญหาจึงมีหน่วยงานพัสดุ อาคารสถานที่และยานพาหนะของศาลยุติธรรมแต่ละแห่งเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบและอำนวยความสะดวก ซึ่งมีความหลากหลายของบุคลากร มีทั้งนักการภารโรง เจ้าหน้าที่ของศาล ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว บางแห่งมีนักวิชาการพัสดุ หัวหน้าพัสดุ ช่างโยธาและช่างไฟฟ้า ที่มีความรู้เฉพาะทางมากขึ้น

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในระดับหน่วยงาน มีการปรับโครงสร้างที่จำเป็นต้องลดหรือเพิ่มบุคลากร การปรับพื้นที่ใช้สอยเพื่อลดในส่วนที่จำเป็นน้อยกว่าและขยายในส่วนที่จำเป็นและสำคัญกว่า เพื่อใช้ในกิจกรรมหลักมากขึ้น เป็นผลให้มีภาระหน้าที่รับผิดชอบขยายขอบเขตมากขึ้น การดูแลอาคารสถานที่แบบเดิมตามระบบราชการทั่วไป จำเป็นต้องมีการจัดการที่มีลักษณะเป็นการบริหารจัดการมากขึ้น มีการดูแลซ่อมบำรุง อีกทั้งการบริการภายใต้การบริหารที่มีการวางแผนควบคุมประเมินผล การจัดระบบฐานข้อมูลและตรวจสอบ รวมทั้งการจัดการให้เป็นไปตามแผนงานและงบประมาณที่จัดไว้ ให้อยู่ในระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการจัดการด้านอาคารสถานที่ของศาลยุติธรรม
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารทรัพยากรกายภาพสำหรับศาลยุติธรรม

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาแนวคิด และนโยบายด้านการดำเนินงานอาคารสถานที่ของศาลยุติธรรมในปัจจุบันจากเอกสาร หลักฐานที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย ประกอบด้วยระดับผู้บริหาร ระดับผู้ปฏิบัติการหรือหัวหน้าหน่วยงาน และผู้ดูแลอาคาร สถานที่ โดยเลือกศึกษาอาคารศาลที่มีพื้นที่เป็นอาคารขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีพื้นที่มากกว่า 10,000 ตารางเมตรขึ้นไป การศึกษาจะศึกษาเฉพาะอาคารศาลไม่รวมอาคารหรือสิ่งก่อสร้างประกอบอื่นๆ เนื่องจากมีระบบประกอบอาคารทางด้านวิศวกรรมที่สลับซับซ้อน เน้นศึกษาการจัดการด้านอาคารสถานที่ของแต่ละอาคารกับกายภาพตามระบบศาลเป็นหลัก

จากข้อมูลอาคาร Management Information System (MIS) ของสำนักงานศาลยุติธรรม ปรากฏอาคารศาลในเขตกรุงเทพมหานครมีทั้งหมด 17 อาคาร ดังตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 อาคารศาลในเขตกรุงเทพมหานครทั้ง 17 อาคาร

อาคาร	อายุ (ปี)	พื้นที่(ตารางเมตร)
1.ศาลฎีกา	69	17,865
2.ศาลแพ่งธนบุรีและศาลอาญาธนบุรี	26	26,259
3.ศาลแขวงพระนครเหนือ	22	10,080
4.ศาลแพ่ง	16	55,686
5.ศาลอาญา	16	53,599
6.ศาลอุทธรณ์	16	36,388
7.ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากรุงเทพใต้	7	51,584
8.ศาลจังหวัดมีนบุรี	7	21,273
9.ศาลจังหวัดพระโขนง	7	10,000
10.ศาลจังหวัดตลิ่งชัน	1	24,164
11.ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง	51	2,740
12.ศาลแรงงาน	28	3,700

อาคาร	อายุ (ปี)	พื้นที่(ตารางเมตร)
13.ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ	11	6,860
14.ศาลแขวงปทุมวัน	13	2,031
15.ศาลแขวงพระนครใต้	23	5,088
16.ศาลแขวงดุสิต	1	2,202
17.ศาลแขวงธนบุรี	27	9,473

เมื่อเลือกศึกษาอาคารศาลที่มีพื้นที่เป็นอาคารขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีพื้นที่มากกว่า 10,000 ตารางเมตรขึ้นไปนั้น มีจำนวน 10 อาคารเป็นกรณีศึกษาศาลในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ศาลฎีกา ศาลแพ่งธนบุรีและศาลอาญาธนบุรี ศาลแขวงพระนครเหนือ ศาลแพ่ง ศาลอุทธรณ์ ศาลอาญา ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลจังหวัดมีนบุรี ศาลจังหวัดพระโขนงและศาลจังหวัดตลิ่งชัน

1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา

1. แนวคิดในการศึกษา

ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาหาข้อมูลที่แสดงถึงแนวคิดและนโยบายของศาลยุติธรรมในการบริหารจัดการด้านอาคาร สถานที่ในปัจจุบันว่ามีความสอดคล้องเหมาะสมหรือมีลักษณะขัดแย้ง อันจะทำให้เกิดปัญหาต่อการดำเนินการหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ถูกต้อง เป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปใช้ในการเสนอแนะแนวทางเรื่องดังกล่าวต่อไป

2. ขั้นตอนในการศึกษา ประกอบด้วย

2.1 การศึกษาเบื้องต้นจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงความหมายสาระสำคัญ และหลักการของระบบบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพ ในการกำหนดแนวทางและพัฒนารอบแนวคิดของการศึกษา ประกอบด้วยเรื่อง

2.1.1 การบริหารทรัพยากรกายภาพ (FM)

2.1.2 ทรัพยากรกายภาพ

2.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับการบริหารทรัพยากรกายภาพ

2.2 การกำหนดกรอบการวิจัย ผู้วิจัยจะทำการศึกษาในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับการบริหารทรัพยากรกายภาพ

2.2.1 ความต้องการใช้ทรัพยากรกายภาพขององค์กรและผู้ใช้อาคาร

2.2.2 การดำเนินงาน วิธีการจัดการในการทำงานหรือปฏิบัติการของ
องค์กรปัจจุบัน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลทางกายภาพของศาลยุติธรรม

3.1.1 ลักษณะอาคาร

3.1.2 พื้นที่ใช้สอย

3.1.3 ระบบประกอบอาคารทั้งหมด

3.1.4 สิ่งก่อสร้างประกอบ และบริเวณโดยรอบ

3.2 สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการงานอาคารสถานที่ โดยสัมภาษณ์

แบบปลายเปิด(Semi-Structure Interview)

3.2.1 ผู้บริหาร

- แนวคิดและนโยบาย
- แผนยุทธศาสตร์
- งบประมาณ
- โครงสร้างการบริหารงาน

3.2.2 ผู้ปฏิบัติการ

- การวางแผน
- การกำหนดขอบเขตการทำงาน
- มาตรฐานการทำงาน

3.2.3 ผู้ดูแลหรือรับผิดชอบงานอาคารสถานที่

3.2.4 การปฏิบัติงาน

4. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาต่างๆ

5. สรุปผลการศึกษาและเสนอแนะการบริหารทรัพยากรกายภาพของศาล

ยุติธรรม

1.5 ข้อจำกัดของการวิจัย

1. เนื่องจากข้อมูลบางอย่างไม่สามารถเปิดเผยได้ เช่น เงินเดือนบุคลากรภายในองค์กร ระดับการบริหารของบุคลากร เป็นต้น
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลค่าใช้จ่าย ที่มีการบันทึกไม่เป็นระบบ ตรวจสอบได้ยากจนไม่สามารถนำมาวิเคราะห์เป็นแนวทางเดียวกันได้
3. ในการสำรวจสภาพอาคารสถานที่ ทำได้เพียงสังเกตและสำรวจโดยภาพรวม ซึ่งบางงานต้องอาศัยการทดสอบและติดตาม เช่น ระบบประกอบอาคาร ซึ่งการสังเกตจากภายนอก ทำให้ไม่ทราบถึงความเสียหายหรือการชำรุดทรุดโทรมที่เกิดขึ้นจนกว่าจะมีการใช้งาน